

OD REDAKCJI

Czwarty numer, zamykający cykl wydawniczy Roczników Pedagogicznych w 2022 r., poświęcony jest przede wszystkim problematyce rodziny podejmowanej z perspektywy pedagogiki rodziny i innych subdyscyplin pedagogicznych z nawiązaniem do wiedzy interdyscyplinarnej. Niektóre artykuły zawarte w tomie zostały wygłoszone jako referaty podczas jubileuszowej konferencji *Wychowanie w rodzinie – między stabilnością a zmiennością w kontekście współczesnych przemian*, która odbyła się 8 czerwca 2022 roku z okazji 25-lecia funkcjonowania Katedry Pedagogiki Rodziny w Instytucie Pedagogiki KUL.

Pedagogiczny ogląd rzeczywistości wychowania w rodzinie jest wieloaspektowy i bogaty w różnorakie wątki. Uwzględnia dynamikę życia rodzinnego, specyfikę funkcjonowania w rolach rodzinnych osób znajdujących się w różnych okresach ontogenezy, strukturę powiązań i relacji w rodzinie, jej zasoby i deficyty, a dziś szczególnie – źródła i skutki zmian, dokonujących się w rodzinie, które są istotne dla prawidłowego przebiegu procesu integralnego rozwoju i wychowania dzieci i młodzieży oraz rozwoju dorosłych. Pedagogiczna refleksja nad wychowaniem w rodzinie bierze pod uwagę również przemiany zachodzące w socjokulturowym kontekście życia małżeńsko-rodzinnego i wydarzenia, które w skali globalnej zmieniają życie społeczeństw, jednostek i rodzin, jak pandemia COVID-19, a obecnie wojna na Ukrainie. Celem pedagogicznych dyskusji, analiz i badań jest opis i wyjaśnienie rzeczywistości wychowania w rodzinie, a także odpowiedź na potrzeby związane z diagnozą, wsparciem i pomocą współczesnej rodzinie.

Zbiór tekstów, zawartych w niniejszym numerze, w znacznym stopniu nawiązuje i reprezentuje powyższe zagadnienia. Numer otwierają dwa artykuły poświęcone zagadnieniom funkcjonowania dorosłych w rolach rodzicielskich. W pierwszym, zatytułowanym *Relacje oparte na negocjacjach: wychowanie w rodzinie w dobie przemian ról rodzicielskich*, autorka – Joanna Ostrouch-Kamińska – analizuje dynamikę kształtowania relacji i proces wychowania

w rodzinie w odniesieniu do negocjacji. Przedstawia koncepcje negocjacji i udział tej formy komunikacji interpersonalnej w codzienności wychowawczej rodziny. Proponuje aplikację koncepcji pedagogiki negocjacji A. Mamo zastosowanej w edukacji szkolnej („negocjacyjnej edukacji”) do analiz wychowania w rodzinie. Treść artykułu uzasadnia możliwość opisu i rozumienia wychowania w rodzinie właśnie z perspektywy pedagogiki negocjacji. Grzegorz Godawa, autor drugiego tekstu, zatytułowanego *Między zaangażowaniem a wypaleniem rodzicielskim. Znaczenie wspólnoty*, podejmuje zagadnienia funkcjonowania w rolach rodzicielskich i rozważa zjawisko zaangażowania i wypalenia rodzicielskiego. Przywołuje założenia indywidualizmu i kolektywizmu. Te dwa wymiary kultury, zdaniem autora, nie dają możliwości pełnego rozwoju i mogą sprzyjać powstawaniu wypalenia rodzicielskiego. W rodzinie jako wspólnocie osób oraz we wspólnotach społecznych autor dostrzega szczególną wartość z uwagi na rozwój członków rodziny i proces wychowania dzieci.

W tekście *Budzenie osoby w rodzinie w kontekście rozwoju rozumowania moralnego* autorka, Urszula Gruca-Miąsik, przedstawia znaczenie wychowawczego udziału rodziny w procesie urzeczywistniania człowieczeństwa i osoby. Wskazuje jak ważna w czasach współczesnych jest dbałość o rozwój i wrażliwość moralną dzieci i młodzieży. Kluczowe są założenia klasycznej antropologii i personalizmu chrześcijańskiego. Autorka uważa, że wychowanie jest i powinno być procesem ukierunkowanym na „budzenie osoby”, a rodzina będąca współcześnie „na rozdrożu” z trudem może sprostać temu zadaniu. W kręgu zagadnień, bezpośrednio dotyczących moralności, pozostaje kolejny artykuł zatytułowany *Fidelity as a value in the opinion of fiancées in the light of the pilot study*, w którym autorka – Magdalena Parzyszek – przedstawia zagadnienie wierności jako znaczącej wartości w życiu człowieka w odniesieniu do życia (przed)małżeńskiego. W artykule podjęta jest refleksja nad przemianami socjokulturowymi, prowadzącymi do zmian w moralności małżeńskiej. Pedagogiczny opis i interpretacja zagadnień ma swoją egzemplifikację w prezentacji wyników pilotażowych badań, dotyczących wierności małżeńskiej w opinii narzeczonych.

Barbara Kromolicka, w artykule *Niestandardowe formy wsparcia rodziny dysfunkcjonalnej*, zwraca uwagę na potrzebę rozwijania systemu pomocy rodzinie i poszerzania go o różnorodne formy i sposoby współpracy. Tradycyjne, standardowe formy stosowane w pracy z rodziną można ubogacić nowymi metodami działań pomocowych wobec rodziny dysfunkcjonalnej czy też rodziny w kryzysie. Autorka przedstawia projekt Konferencji Grupy Rodzinnej oraz Rodzinę Wspierającą jako użyteczne i efektywne formy wsparcia rodziny, możliwe do zastosowania w pracy instytucji państwowych, organizacji pozarządowych,

pracowników socjalnych czy asystentów rodziny. Potrzeba wspierania rodziny i zastosowania zróżnicowanych form w zakresie działalności podejmowanej przez instytucje i indywidualne osoby wynika między innymi z tego, że współczesna rodzina znajduje się w nowych (czasami pesymistycznych) sytuacjach i sprostać ma kolejnym wyzwaniom, będącym znakami czasu. Zagadnienia te podejmuje Patrycja Leśniak-Walczuk w artykule *Wychowanie w rodzinie wobec wyzwań współczesności*. Autorka przedmiotem refleksji uczyniła specyfikę wychowania w rodzinie i współcześnie dokonujące się w przestrzeni społecznej i kulturowej transformacje, które mogą zakłócać i zniekształcać proces rodzinnego wychowania.

Treść kolejnych artykułów nawiązuje do sytuacji trudnych i problemowych w rodzinie, mających również swe uwarunkowania między innymi w kontekście socjokulturowym. Martyna Jakubiuk-Flisiak, w artykule *Zagrożenie bezpieczeństwa kobiet spowodowane pozostawaniem przez nie w przemocowych relacjach*, w syntetyczny sposób prezentuje zagadnienie przemocy wobec kobiet. Omawia przejawy, rodzaje i uwarunkowania przemocy. Wskazuje na czynniki, które szczególnie podnoszą ryzyko występowania zachowań przemocowych w związkach partnerskich i małżeńskich, które są zagrożeniem bezpieczeństwa osobistego kobiet. Natomiast w artykule *Szanse i zagrożenia w procesie wychowawczym w rodzinie patchworkowej. Studium rodziny zrekonstruowanej*, autorki – Karolina Skarbek i Małgorzata Kierzkowska – analizują i interpretują dane zgromadzone za pomocą metody studium przypadku z odwołaniem do modelu kołowego D.H. Olsona. Przedmiotem analiz jest system wychowania w rodzinie patchworkowej. Autorki podjęły próbę wskazania na szanse i zagrożenia procesu wychowania dziecka w tym typie rodziny. Jest to studium przypadku i zgodnie z zasadą, omawiany przypadek „wyjaśnia sam siebie”.

W ostatnich trzech artykułach niniejszego numeru podjęto problematykę funkcjonowania rodziny i jej członków w czasie pandemii COVID-19. Pierwszy, autorstwa Danuty Opozdy, zatytułowany *Sytuacja społeczno-emocjonalna osób starszych spowodowana pandemią COVID-19* przedstawia wybrane wyniki badań prowadzonych nad społeczną i emocjonalną sytuacją seniorów w czasie pandemii. Autorka w części teoretycznej nawiązała do rozwojowej charakterystyki osób starszych oraz do rozumienia sytuacji trudnych i granicznych. W tym kontekście teoretycznym podjęła próbę opisu, wyjaśnienia i interpretacji uzyskanych danych empirycznych. Magdalena Stankowska, w artykule *Wychowanie małego dziecka w czasie pandemii COVID-19*, przedstawiła analizę wychowania w rodzinie w czasie pandemii dzieci, które nie rozpoczęły jeszcze edukacji szkolnej. Autorka interpretuje dane uzyskane drogą wywiadów przeprowadzonych z matkami.

Omawia konsekwencje pandemii dla wychowania małych dzieci w rodzinie, wskazuje na korzyści i trudności związane z izolacją społeczną i innymi aspektami wynikającymi z COVID-19. Treść artykułu Moniki Parchomiuk i Beaty Szabały, *Rodziny dzieci z niepełnosprawnością w czasie pandemii COVID-19*, ukierunkowana jest na wyzwania, problemy i potrzeby rodzin wychowujących dziecko z niepełnosprawnością wywołane sytuacją pandemii. Autorki zwracają uwagę na pojawiające się trudności funkcjonowania rodzin oraz przebiegu procesu leczenia, rehabilitacji i procesów edukacyjnych. Podstawą wnioskowania są rezultaty badań własnych przeprowadzonych w grupie 85 rodziców.

W końcowej części prezentowanego numeru, po dziale *Artykuły*, umieszczone jest sprawozdanie z konferencji oraz recenzja książki.

W imieniu Zespołu redakcyjnego dziękuję Autorom za przyjęcie zaproszenia do zgłaszania tekstów do numeru czwartego Roczników Pedagogicznych, za włożony wysiłek intelektualny i podzielenie się rezultatami swoich poszukiwań badawczych. Recenzentom dziękujemy za sprawne i uważne opiniowanie nadesłanych materiałów, za pracę i poświęcony czas. Sprzyja to istotnie podniesieniu jakości zawartości merytorycznej niniejszego numeru. Wyrażamy nadzieję, że Autorzy, Recenzenci i Czytelnicy znajdą w nim inspiracje do refleksji i dalszych eksploracji badawczych.

Wszystkich Państwa zapraszamy do składania artykułów, sprawozdań i komunikatów, recenzji i polemik za pośrednictwem platformy już do następnego numeru czwartego (2023), który programowo i tematycznie jest związany z pedagogiką społeczną, pedagogiką rodziny i pedagogiką opiekuńczą.

Danuta Opozda
Redaktor Naukowy numeru